

NEZADOVOLJNOST DELAVSTVA NARAŠČA

NEZADOSTNO ZVIŠANJE PLAČ IN SKRAJŠANJE DELAVNIKA

Predsednik A. F. of L. o lobbyistih.—Tožbe proti korporacijam, ki kršijo pravilnike.—Vedno več stavk

ZASTOPNIKI velikih korporacij, ki moledujejo v vseh vladnih uradih v Washingtonu za koncesije v določbah in regulacijah NRA na škodo delavstva, imajo vse preveč žalostne, je izjavil William Green, predsednik A. F. of L. Zagrozil je, da bo bodoča konvencija ameriških uni, ki se vrši prihodnji mesec, tribunal, s katerega bo ameriško ljudstvo izvedelo resnico o mahinacijah magnatov z Wall Streeta in ugodnostih, ki jih dobivajo v Washingtonu.

Predsednik Green je priznal, da je tehnika vpliva v Washingtonu na strani industrialcev in finančnikov. Iz njegove ostre kritike je razvidno, da si je obetal od NRA veliko več, nego je delavstvu v resnici dala. Brezposelnosti za dosedanjim skrajšanju delavnika ne bo mogoče omiliti, je dejal, kajti namesto da bi ga znižali na 35 ur, je dolgest delavnika skoro v vseh pravilnikih 40 ur, in v nemalo slučajih celo 50 ur na teden.

"Ameriška delavska federacija bo morala vsled tega stopiti pred ameriško ljudstvo in mu pojasniti, da se brez pravega skrajšanja delavnika dežela ne bo mogla izmuzniti iz oklepa depresije", pravi Green, ki ga boli, ko vidi, da njega vladni organi zapostavljajo, medtem ko magnati počno, kar se jim zljubi. Npr. v slučaju pravilnika za premogovniško industrijo. Ako bi se unija toliko obotavljala in kljubovala, bi jo administratur Nire Hugh Johnson ter predsednik Roosevelt že davno potisnila ob ste-no. Premogovniški baronom, ki zahtevajo, da morajo ostati v njihovih neunijskih revirjih v bistvu stare suženjske razmere, pa ne storita ničesar, razen da sta jih vabila na konferenco, v javnosti pa sta publicirala ultimatum, češ, do tega dne se morate sporazumeti. In v vsak ultimatum sta vključila tudi zastopnike uni-je, kakor da je unija skrivno zavlačevanja. Magnati, ki kontrolirajo večino premogovne industrije, so zahtevali, da jim vlada s posebno določbo zagotovi pravico odprte delavnice; dalje, da naj minimalna plača ne znaša več kot od \$3 do \$3.80 na dan; zahtevali so, da mora sedanja "pravica", ki jim dovoljuje siliti rudarje, da stanujejo z družinami v kompanijskih barakah in svoje potrebščine kupovati v kompanijskih prodajalnah, ostati tudi v naprej v veljavi. Dozdaj v mnogih krajih premogarji sploh niso dobivali plače, nego za svoje delo le kredit v kompanijskih trgovinah in pa stanarino.

A. F. of L. zahteva, da se v nobenemu pravilniku ne garantira kompanijam odprte delavnice, kakor se je to storilo npr. v pravilniku avtne industrije. Dalje, delavnik se mora skrajšati in zvišati plačo.

Delavce zelo vznemirjajo kritike v pravilnikih, ki jih kompanije niti ne zakrivajo. Podpišejo, dobe plavega orla, ga nalepijo na oknih in stenah, in obratujejo dalje neglede na NRA. Unije v Wisconsinu so vložile tožbo proti nek čevljarški tovarni, da ugotove, ako NRA sploh kaj pomeni, in dali bo oblast izvajala svoje grožnje proti kršilec, ali pa se le prazne pretnje. Sploh bi se uniji ne bilo treba na sodišče, ako bi se Johnsonova NRA hotela sama pobrigati in bi tovarnarjem z dejanji pokazala.

Delavce zelo vznemirjajo kritike v pravilnikih, ki jih kompanije niti ne zakrivajo. Podpišejo, dobe plavega orla, ga nalepijo na oknih in stenah, in obratujejo dalje neglede na NRA. Unije v Wisconsinu so vložile tožbo proti nek čevljarški tovarni, da ugotove, ako NRA sploh kaj pomeni, in dali bo oblast izvajala svoje grožnje proti kršilec, ali pa se le prazne pretnje. Sploh bi se uniji ne bilo treba na sodišče, ako bi se Johnsonova NRA hotela sama pobrigati in bi tovarnarjem z dejanji pokazala.

la, da ne bo trpela kršitev v pogodbah.

Množice se stavke dokazujejo, da so delavci nehali upati na pomoč vlade v svojih nadah za izboljšanje razmer. Premogarji v Pennsylvaniji so opozorili vlado s stavko, da ne bodo trpeli zavlačevanja, ki ga povzročajo operatorji. Ti so namreč pognali obrat v rovih do viška, da si nakupijo premoga čimveč, potem pa, ko bi delavcem morali zvišati plačo, bi pa rove zaprli, ali jih obratovali le po par dni, dokler se ne iznebe starih zalog, katere bi prodali "radi zvišanja plač" po višjih cenah in si tako napravili na goljufiv način čimveč dobička. Kriva je vlada, ker je toliko časa dopustila to alepomišljenje arogantnih baronov.

Medtem pa delodajalci pritiskajo na vlado, da naj delavcem stopi na prste, češ, da s svojimi unijami ogrožajo legitimne dobičke, proglašajo stavke in tako "nagajajo Rooseveltu" ter podaljšujejo krizo. Zato naj se stavke sploh prepove, kompanije pa obljubijo, da bodo same dobro skrbale za svoje delavce.

Naravno, da v takih okoliščinah nezadovoljstvo med delavci narašča. Razveseljivo je, da pristopajo v unije in da pridajo mednje spoznanje, da je ključ do izboljšanja le v skupni moči, izražena v organizaciji.

Zbor židovske socialistične federacije

Dne 15.—17. sept. je imela v Chicagu svojo konvencijo židovska federacija socialistične stranke. Zborovala je v Delavskem liceju na Douglas in Kedzie Ave. Našo zvezo je povabila, da naj pošlje dva delegata. Eksekutiva se je odzvala ter izvolila Chas. Pogorela in D. J. Lotricha.

Ste prejeli obvestilo?

Ako ste prejeli iz upravnih obvestil, da vam je naročnina potekla, ste prošeni, da jo čimprej obnovite.

Sveta stolica in Hitlerjeva

vlada ratificirala konkordat

Vzlic šikanam, ki jih uganjajo fanatični hitlerjevci nad demokratsko mislečimi katoličani, sta papež in hitlerjeva vlada dne 10. sept. ratificirala konkordat, ki določa odnose med sveto stolico in Nemčijo. Katoliške organizacije v Nemčiji so dovoljene in vlada jih bo protektirala ter podpirala, kakor v Italiji, toda v politiki se bodo morale podvreči popolnoma fašistični vladi.

V Berlinu je fašistično časopisje proslavljalo ratificiranje z ugotovitvijo, da papež

AMERIŠKA ZASTAVA IN STAVKARJI

Na sliki so delavci, ki jih razganja politika v Lodiju, N. J. Zastavkali so v tekstilni vo. Varuhi "reda in mira" pa so jim amenih tovarnah, ker se kompanija ni ravnala riški prapor ter napise iztrgali in jih razgnali po obljubah, ki jih je dala Rooseveltovi NRA. s plinskimi bombami.

Z DELAVSKEGA SVETA

Stavke premogarjev v Penni in protest pri zavlačevanju sprejemom pravilnika se je udeležilo nad 30.000 rudarjev. Kompanijski deputiji so jih 17 obstrleli. Governor Pritchot je v nekatere kraje poslal milico, da prepreči izgrede, ki jih bi oboroženi kompanijski čuvati gotovo izzvali. Pravilnik premogovniške industrije je bil končno sprejet in odoben 18. sept.

V delavnicah svile v New Jerseyu, New Yorku, Penni in novoangleških državah, je bilo na stavki okrog 40.000 delavcev. Posredovalci med njimi in kompanijami so izposlovali pettedensko premirje, v tem času pa bodo skušali doseči sporazum in pogodbo, ki bo sprejemljiva za obe strani.

V Price, Utah, so stavkujoče premogarje razgnali s solznimi mi ter vodo, ki so jo brizgali nanje gasilci. Rudarji so organizirani v National Miners Union. Šerif okraja Carbon je imenoval za deputije več sto oseb, ki so imeli nalogo razganjati pikete. Pri tem so se pridno posluževali fizične sile. Pikei pa se niso spustili v beg, kot je šerif računl., nego so naglo pobirali solznice ter jih metali nazaj med deputije. Poročilo pravi, da je bila glavna ulica v tem spopadu polna plina.

Stavka delavcev in delavk v Chicagu, ki izdelujejo ženske klobuke, je bila končana s sprejemom pogodbe med unijo Millinery Workers in kompanijami 15. sept. Le nekaj tovarn se upira. Dve med njimi

sta dobili sodno prepoved proti uniji in stavkarjem. Glavna pridobitev delavcev je zvišanje plač in priznanje organizacije, da si agenti kompanij v časopisju zatrjevali, da unije niso priznali. V vsaki delavnici imajo delavci pravico izvoliti svoj tovarniški unijski odbor in predsednika, ki posreduje nad njimi in kompanijo glede plač in sporov.

National Labor Board, čigar naloga je presojati sporne zadeve z ozirom na vprašanje, dali imajo delavci pravico kolektivnega pogajanja in svobodnega organiziranja, je odločil v pritožbi sedmih delavcev v predilnici v Martinsburgu, W. Va., da se kompanija mora pogajati z unijo, ako so njeni delavci organizirani v nji, in da ne sme odsloviti nikogar radi pripadanja v unijo. Sedem delavcev je bilo namreč odslovljenih, ker so bili aktivni v uniji United Textile Workers. Deputacija izmed ostalih delavcev je šla nato k vodstvu tovarne in zahtevala, da prizna unijo, odslovljene delavce pa naj se formalno zasliši. Vodstvo je zahtevu odbilo. Predsednik kompanije je dejal, da bi dovolil unijo le "svojih delavcev", ne pa zunanje. Ker pa zakon določa, da se morajo kompanije pogajati z zastopniki delavcev, ki so si jih sami izbrali po svoji volji, je imenovan odbor NRA pod vodstvom senatorja Wagnerja iz New Yorka odločil popolnoma v prilog unije. Kompanija pravi, da tovarno rajše zapre, kot pa da bi priznala "zunanj" unijo. Pa se na njeno vodstvo nedvomno premislilo.

V New Yorku je dne 12. sept. zastavkalo 25.000 delavcev in delavk, ki izdelujejo spodnje obleke, Krojaški delavci v Montrealu, 2000 po številu in organizirani v ACW, so zmagali na celi črti. Stavkali so en teden. Deset tisoč izdelovalcev kravat v New Yorku je po splošni stavki izvojevalo svoje zahteve. (Dobili so skrajšanje delavnika, priznanje unije in zvišanje plače.

Preiskave o bankah

V Michiganu so dolgo preiskavali, kaj je bilo vzrok propada bank, in kdo so krivci. Vse to zaslišavanje pa nič ne koristi. Dokler bodo banke privatne, ne bodo sigurne.

AMERIŠ. KAPITAL SE IZMUZAVA NA TUJE RADI PADANJA DOLARJA

"Okrog ena milijarda ameriškega kapitala je zbežala v inozemstvo," piše Howard Wood, poročevalec za finančne zadeve. Ta odtok se vzlic vladnim regulacijam vrši na razne načine in po ovinkih, od kar je ameriška vlada ukinila zlati standard. Ameriški kapitalisti so sicer zelo patriotični in jako pridni v predlaganju zakonov v svojo korist ter proti rdečkarjem, ampak kadar je treba svoj patriotizem demonstrirati, pokažejo, da jim je edino in samo za svoje koristi.

Ubegle dolarje nalagajo v deželah z zlatimi valutami in v Angliji, ker smatrajo, da je angleški funt sterling stabilnejši kot pa ameriški dolar, ki je padel v primeri s francoskim frankom že nad 30 odstotkov. Kdor ima danes v Franciji ameriški cekin za \$20, dobi zanj že nad 30 papirnatih dolarjev.

Ker vlada še vedno izvaja inflacijo, bo dolar nedvomno še bolj padel ne samo v inozemstvu, ampak tudi na ameriškem trgu. Wood piše, da danes v Zd. državah ni več vprašanje, kako prirediti inflacijo, ampak kako jo ustaviti, predno vlada izgubi kontrolo nad njo. Povprečnemu delavcu dozdaj ni še koristila, farmarjem pa prav malo.

Možgani se manjšajo

Dr. J. I. J. Hurst, profesor na Cambridge univerzi v Angliji, pravi, da se inteligenca povprečnega človeka manjša. Razklada, da je vzrok temu to, ker imajo inteligentni ljudje čezdalje manj otrok, medtem ko v nižinah najbolj nevednih, zabitih in omejenih produkcija novih bitij nič ne pada.

Izraz solidarnosti

Pogreba dveh mučnikov, ki sta padla na stavki v Philadelphiji, se je udeležilo 10.000 delavcev. Bila sta ubita od kompanijskih gangsterjev, ko sta piketirala pred Cambria Silk Hosiery tovarno. Tudi policija je nastopala brutalno, pretapala stavkarje in jih nadstreljala. Toda vzlic vsem tem nasilnostim je unija nogavičarjev zmagala.

Ali ste naročnino poravnali?

UNIČUJEJO IZOBILJE DA ODPODE -- KRIZO!

ZDRAVA pamet pravi človeku, da ako je blaga, živil in vsega dragega v izobilju, ni prav nikakega vzroka za pomankanje. A vendar so milijoni v bedi—zato, ker je vsega—preveč?!

Ne, ne zaradi tega, ampak vsled profitarskega sistema, kateremu je dobiček edini namen in se ne ozira na nič drugega, pa četudi mro stotisoči in milijoni počasne smrti vsled pomankanja.

Tudi vsa sedanja akcija za ozdravljenje gospodarskih razmer je usmerjena v toke, katerih smoter je, da se ohrani PROFIT. Vsa vladna kontrola ima temeljni namen utrditi bogastva posedujočim in jim pripomoči do novih dobičkov.

V pametni človeški uredbi bi vlada skrbela, da živila ne bi gnla na poljih in v zalogah. Razpečala jih bi med ljudstvo, ki bi drugače živelo v pomankanju. Ampak ne tako kapitalistična vlada. Vzrok je, ker temelji vsa produkcija v kapitalistični uredbi na principu DOBIČKA, ne pa na načelu produkcije za potrebe prebivalstva. Zaradi tega edinega nagona po profitih, po čimvečjih profitih, je nastala ta kriza in vse prejšnje, ljudstvo pa plačuje posledice.

Kapitalist obratuje tovarno, če mu donaja profit. Človeška uredba jo bo obratovala zaradi potreb prebivalstva. Profitarski sistem odslavlja delavce, ne da bi vprašal, kaj naj počno brez prilike za zaslužek. V uredbi, ki bo obstojala radi ljudskih koristi, ne bo vzroka za odslavljanja. Kolikor bodo zahtevale potrebe splošnosti, toliko ur bodo delavci zaposleni. Ne čimveč, kakor sedaj, nego čimmanj pod najboljšimi mogočimi pogoji.

Rooseveltova administracija bo uničila četrtno bombažnega pridelka, da dvigne cene — zaradi profita. Njen program določuje uničenje najmanj dvajset odstotkov žitnih polj, v namenu, da dvigne cene in na ta način pomaga k povratku "blagostanja"—to je, k večjim profitom. Uničila je že milijone prešičev, da bo na trgu manj mesa, kar naj mu dvigne cene in profite gospodarjem.

Sistem, ki se zateka k uničenju živil in blaga, zato, da bi odpodel krizo, ne bo dosegel namena. Lahko mu je dvigniti cene, lahko dvigne profite, ne more pa pripomoči milijonom ljudi, ki jih je vrgla brezposelnost v mizerijo, do izgubljenih prihrankov, do povrnitve uničenih domov, do zdravja, ki je trpelo vsled pomankanja najpotrebnejše hrane, niti jim ne more zagotoviti zaslužka v bodoče.

Vzlic inflaciji, uničenju živil in blaga, ogromnim državnim kreditom privatnim korporacijam in kljub mnogim drugim vladnim naredbam, kriza še traja. Stalno brezposelnih je od deset do dvanajst milijonov. Obljuba vlade, da bo izvojevala znižanje delavnika na 35 ur, je razblinjena. Vsi dosedaj popisani pravilniki le potrjujejo, da ostanjejo v veljavi večinoma stari poslovni sistemi, staro priganjstvo in izkoriščanje, plače pa so povprečno prav malo zvišane. Cene potrebščinam so poskočile veliko bolj nego plače, kar je samo na sebi dokaz, da se kriza nadaljuje in se bo nadaljevala, dokler ljudstvo ne zavrne sistema, kateremu je profit največja svetost, cilj in namen, ter ga nadomesti z uredbo, v kateri dobo skupne ljudske koristi polno veljavo.

Taka uredba bo socializem, ki edini zmore garantirati vsakemu življensko sigurnost, ki edini odpravi neprestano bojanje delavca, da izgubi zaslužek in kruh. Delo bo vsakemu zajamčeno; akrb za kruh prestane. Vsa družba bo kolektivno skrbela za blagostanje celote. Dokler se ljudstvo ne izreče za tako uredbo, bo ležala na njemu mora krize in izkoriščanja. Edino posedujoči sloji imajo koristi v uredbi, ki temelji na krivicah. Za ljudstvo, ki trpi vsled njih, pa je čas, da se zdrami.

HITLERSKA "CIVILIZACIJA"

Izredni pravni tribunal, ki je prošle dni v Londonu zasliševal razne priče o krivicah in vzrokih požiga nemške državnozbornorske palače dne 27. februarja, je ugotovil, da so jo zažgali fašistični provokatorji z vednostjo fašističnih voditeljev. Ta zločin so nato napravili komunistom in potem izvedli svoj v naprej pripravljeni načrt terorja nad delavstvom. Priče so bili bivši socialistični poslanci, delavski in meščanski žurnalisti, socialistični vodja Rudolf Breitscheid in drugi. Razpravo so vodili angleški, francoski, ameriški in več drugih odvetnikov mednarodne slovesa.

Požiga je obtoženih pet komunistov, ki jih imajo zaprte v Nemčiji. Hitlerjeva obravnava proti njim se prične 21 sept. v Leipzigu. Pravijo, da je njihova usoda v naprej za pečatena, ker Hitlerjev barbarizem ne pozna pravice. Eden provokatorjev je komunistični renegad Van der Luebbe, ki je večkrat prišel iz Danske v Nemčijo. Je slab karakter, homoseksualen, toda za denar ni bil v stiski. Bil je "ljubimec" par nemških fašističnih perversnežev in tako bil tudi upeljan v provokativno vlogo. Ako bo fašistična

justica (?) posekala glave obtožencem, o katerih ve, da so nedolžni, bo to storila pač samo zato, ker ne bo hotela priznati, da so palačo zažgali fašisti z vednostjo današnjega hitlerjevega ministra Goeringa.

Dne 15. sept. je fašistična vlada v Prusiji "uradno" proglasila demokracijo in pacifizem za stvar prošlosti. Vladi nad Prusijo, ki je največja provinca v rajhu, je zdaj popolnoma v rokah generala Goeringa, torej onega Goeringa, ki je izdelal načrt za provokativni požig državnozbornorske palače. V svojem govoru je dejal ob največjem militarističnem pompu, da je takozvana volilna pravica v Prusiji stvar pozabljenja. Sebi v pomoč si je imenoval kup "svetovalec" in pojasnil, "da ne bodo imeli volilne pravice, kajti volitve so relikvija parlamentarizma. Jaz edini sem odgovoren—odgovoren svojemu voditelju Hitlerju, ljudstvu in Bogu".

Kot vsi trinogi in diktatorji, tako tudi ta rad poudarja, da je odgovoren ljudstvu, tistemu ljudstvu, kateremu je odvzeta vsa pravica, da bi moglo koga pozivati na odgovornost.

Ker je gospodarska politika fašistov običajna na usedinah, (Nadaljevanje na 3. strani.)

Izhaja vsak četrtek.

Izdaja Jugoslovanska Delavska Tiskovna Družba, Chicago, Ill.

Glasilo Jugoslovanske Socialistične Zveze
 NAROČNINA v Zedinjenih državah za celo leto \$3.00;
 za pol leta \$1.75; za četrt leta \$1.00.
 Inozemstvo: za celo leto \$3.50; za pol leta \$2.00.

Vsi rokopiši in oglasi morajo biti v našem uradu naj-
 pozneje do ponedeljka popoldne za priobčitev
 v številki tekočega tedna.

PROLETAREC

Published every Thursday by the Yugoslav Workers'
 Publishing Co., Inc.
 Established 1906.

Editor ..... Frank Zaitz
 Business Manager ..... Charles Pogorelec

SUBSCRIPTION RATES:

United States, One Year \$3.00; Six Months \$1.75;
 Three Months \$1.00.—Foreign Countries, One Year
 \$3.50; Six Months \$2.00.

PROLETAREC

3639 W. 26th ST., CHICAGO, ILL.
 Telephone: Rockwell 2864.

546

ZASTRUPLANJE MLADINE

Fašisti v Italiji in po zmagi Hitlerja tudi v Nemčiji, store vse v svoji
 moči da pobizne mladino za svoj barbarizem, katerega predstavljajo o-
 trokom za višek civilizacije. Na vrhu je slika parade otrok v Mussolini-
 jevi Italiji in spodaj v Hitlerjevem "tretjem rajhu".

O raznih predmetih

Bridgeport, O. — Ko čitam poro-
 čila o NRA, vidim, koliko dela nas
 še čaka. Zakon jamči delavcem pra-
 vico, da se smejo nemoteno organi-
 zirati v uniji in se kolektivno poga-
 jati, toda kompanije pa smatrajo, da
 velja pravica organiziranja samo za-
 nj.

Oblasti so v sporih, ki so nastali
 radi tiste določbe v Niri, potegnile
 več z delodajalci kakor pa z delavci.
 To je naravno, kajti korporacije in
 posamezni bogataši ne prispevajo ti-
 soče in stotisoče dolarjev kapitali-
 stičnim strankam v volilnih kam-
 panjah zato, da bi služile ljudstvu.

V stavkah poslednjih tednov je
 padlo še nekaj žrtve, seveda med
 stavkarji. Demokratska in republi-
 kanska stranka sta obljubovali, da
 ne bo več sodnih prepovedi (in-
 junctions) v stavkah. Toda izdanih
 je bilo precej — ne proti izkoriščeval-
 cem, pač pa proti unijam, katere se
 bore za skrajšanje delavnika, za
 večje plače in boljše življenjske raz-
 mere — torej za sličen program, kot
 je zapovedal Rooseveltovi Niri.

Kapitalisti so ga podpisali, ne mislijo
 pa se ravnati po njemu, kar dokazuje
 njihov naval na stavkarje in pa nji-
 hov boj proti svobodnim unijam.

V Prosveti smo čitali dopise ne-
 kega Fr. Kavčiča iz Minnesote. Iz
 njih ni mogoče razvideti, da-li je do-
 pisnik komunist, socialist, fašist ali
 kaj drugega. Fantazira zdaj o tem
 zdaj o onem, da nima vse skupaj
 potem ne repa ne glave. Boljše bi
 bilo, da bi pokazal, kaj on lahko do-
 seže. Fantazirati in kritizirati je
 lahko, toda dejanja bi bila boljše
 dokaz.

Tukajšnji socialisti živahno agiti-
 rajo za sod. L. Beznika, kateri kan-
 didira za Townshipp Trustee. Če bo
 do zavedni delavci napeli v agita-
 ciji vse svoje moči, bo zmagal. Prej-
 šnji občinski odbor je osleparil ljud-
 stvo za \$74,000 in nekateri so vsled
 te nepoštenosti sedeli po par let v
 državni ječi. Pravijo, da imajo tudi
 sedanji odborniki slabo vest. Vse
 s korumpiranci in na njih mesta iz-
 volite ljudi, ki so odgovorni ne le
 volilecem ampak organizaciji, kot je
 soc. stranka! Ako začnemo s kan-
 didati v township odbore, bomo pri
 prihodnjih volitvah dobili toliko lažje
 socialistične kandidate tudi v County
 urade.

Dopis Frances Zakovčeve za agita-
 cijo v prid Proletarca, ki smo ga
 brali pred nekaj tedni, je razveselil.
 Škoda, ker ni še več takih Vrhničank.
 Tudi Mrs. Pohar in Kern sta aktiv-
 ni. Soderuje se v JSZ precejšnje
 število. Čemu se ne oglašate v Pro-
 letarcu v dopisih, in zakaj ne tudi
 z naročninami za Proletarca? Naše
 glasilo rabi vašega sodelovanja!

Kaj neki se je zgodilo s sodrugi v
 Barbertonu in Kenmore, O.? Pa ne,
 da so vzeli v tej hudi krizi, ki je
 udarila Proletarca, poletnice? Le na
 plan, Kenmore! Saj ste bili vedno
 aktivni, zato je nerazumljivo, čemu bi
 pustili, da klub JSZ raspade.

Klubu št. 11 je v končanem po-
 letju zelo nagajal dež, kajti piknik
 mu je štirikrat preprečil. Z vsako
 odložitvijo je klub imel enako smolo.
 Končno ga je odložil na nedeljo 17.
 sept. To pism pred nedeljo, zato
 ne vem, če bo klub imel spet tako
 smolo. Mislim, da ga imeti v nedeljo
 pred delavskim praznikom, v
 slučaju slabega vremena pa dan po-
 zneje za omenjeni praznik. Toda

deževalo je oba dneva. Nekdo je de-
 jal, da če bi piknik imelo katoliško
 društvo, ne bi bilo dežja, socialistom
 pa oni nad nami nalašč naga. Well,
 naj bo še tako ali tako, naš klub je
 imel valed dežja veliko gromotno škod-
 o, farmarji pa so ga bili zelo veseli,
 ker jim je odgnal obetno sušo.

Zaposlenost se je tod nekoliko
 zvišala, vendar pa je brezposelnih še
 vedno veliko. Nekateri premogariji
 hodijo na delo od 10 do 15 milj da-
 leč, ker je tukaj še precej rogov za-
 rparih. Zaslutek v rovih je zelo nizek
 zaradi prenatrpanosti z delavci.

Sodrugi Jos. Snujo se zdravje po-
 lagoma vrača. Njegov sin Joseph pa
 je bil dne 6. sept. operiran na nogi.
 Dobil je zastrupljenje krvi, ko se je
 pransil z zarjavelo ograjno žico. Mu-
 čilo ga je devet tednov in bil bi ob-
 nogo, da mu je ni rešila operacija.

Poročevalec.

A. Zornik na agitaciji

Antor Zornik iz Herminija Pa., po-
 roča, da je bil v prošlih par tednih
 v dotiki s tisoči delavcev v Penni.
 Obsoja napore kompanij, ki hočejo
 obdržati premogarije v suženjskih
 razmerah. Opisuje njih stanovanja
 v kompanijskih barakah, ki so najz-
 najknejša človeška bivališča. Oda-
 lanje kompanij z odobritvijo pravil-
 nika je vzrok, čemu je bilo med ru-
 djarji toliko gnjeva proti vsem, ki so
 jim podaljševali krivice. Kompa-
 nijske hiše, v katerih stane tisoče
 družin, so bolj hlevi nego stanovanja,
 piše Anton Zornik. Pravi: "Poletu
 se v njih žge, pozimi pa sneg uha-
 skozi špranje in odeva postelje."

Zornik opisuje stavke premogari-
 jev, ki so nastale vsled blufanja in
 krivice. Je zelo vzradočen, ker so se
 rudarji uprli. "V uniji je moč,"
 poudarja, in nato izjavi, da je unija
 UNIA le če se delavci zanjo ZA-
 NIMAJO ako se brigajo za njene se-
 je, če pazijo na kandidate in odbor-
 nika, da bodo res odgovarjali samo
 delavskim koristim ne pa privatni se-
 bičnosti posameznikov.

Glede pravil unije je njegovo
 mnenje, da jih bi lahko članstvo iz-
 boljšalo sistematično, kakor jih iz-
 boljuje v naših podpornih organi-
 zacijah.

Sodrugi Anton Zornik je do dan-
 tuma tega poročila obiskal naselbine
 okrog Scrantona, Pa., dalje Wilkes-
 Barre, in okolišč Throop, Forest City
 itd. Ob priliki obiska v Throopu se
 zelo pohvalno izražajo o rojaku Johnu
 Oreiku, ki mu je pomagal na agita-
 ciji.

V Forest Cityju in okolici so mu
 šli na roko John Paušek, Frank Ra-
 tatic in Anton Zaitz, pri katerem se
 je nastanil. Sploh je dobil v Forest
 Cityju in okolici o naših sodrugih naj-
 boljše vtise.

Reorganizacija mladinske-
ga odseka kluba št. 1

Chicago, Ill. — V četrtek 21. sept.
 ima mladinski odsek kluba št. 1 v
 prostorih Proletarca izredno sejo v
 vrhu pojačanja agitacijskega dela
 ter reorganizacije tega odseka. Prične
 se ob 8. zvečer. — P. O.

Vabilo h Keglu

Willow Springs, Ill. — Ker je sezo-
 na piknikov pri kraju, bomo kot za-
 ključno prireditelj imeli v nedeljo
 24. sept. na mojem vrtu domačo za-
 bavo z brezplačnim prigrizkom in
 plesom. Igral bo Johnny Kochevar.
 Svoje številne prijatelje in znance
 vabim, da me posetijo prihodnje ne-
 deljo. — Tone Kegl.

Ali je našemu delavstvu
J. S. Z. še potrebna?

Kluba št. 114 in 115 JSZ
 sta meseca junija sprejela in
 poslala glavnemu uradu JSZ
 resolucijo, v kateri predlagata
 razpustitev JSZ ter pridruže-
 nje njenih klubov direktno
 stranki v območju njenih o-
 krajnih organizacij.

Ta resolucija je bila preči-
 tana na seji odborov JSZ dne
 7. julija 1933, in na podlagi
 razprave je bilo sklenjeno, da
 se izvoli dva člana, ki naj sklep
 sporočita kluboma v Detroitu.
 Izvoljena sta bila Filip Godina
 in Joško Oven.

Predlog detroitskih klubov
 JSZ se glasi:

Resolucija eksekutivi Jug. soc. zveze.
 Ali nam je Jugoslovanska socialistič-
 na zveza še potrebna, ali ne?

Članstvo klubov št. 114—115 J.
 S. Z. ter obeh angleško govorečih
 odsekov v Detroitu, Mich., je na
 skupni seji dne 28. aprila po vse-
 stranskem razmotrivanju prišlo do
 zaključka, da je valed naravnih po-
 sledic in pritiska razmer Jugoslovanske
 socialistične zveze, kot inozemske
 federacije preživela svojo dobo.
 Valed tega se naj kot taka direktno
 združi z ameriško socialistično stran-
 ko, in sicer iz sledečih razlogov:

1.) Ker je vsled poostrenih za-
 konov priseljevanje ukinjeno, so na-
 še organizacije silno prizadete; med
 temi je tudi Jug. soc. zveza, ki beleži
 v prošlih letih kljub energični agi-
 taciji je nezaten napredek, kar zna-
 či, da je polje za socializem med
 slovenskimi priseljenci izprano. O-
 gromna večina teh priseljencev si
 je svoje politične smernece že začrta-
 lo manjšina je pa brezbrizna in valed
 tega se pride v poštev kot politični
 material. Stari sodrugi izumirajo.
 Naša mladina se pa ne udeležuje v
 J. S. Z. kot bi bilo želeli. Sentiment
 te mladine se nagiba k ameriški soc.
 stranki, kjer se ji nudi več prilik in
 širši delokrog.

2.) Napredek soc. stranke v A-
 meriki je mogoče le potom marksi-
 stične vzgoje ameriške mase, do ka-
 tere pa inozemski element v separat-
 nih federacijah nima dostopa. S
 priklicujočimi naših klubov k ameriški
 soc. stranki bi pa odprli vrata teh
 klubov tudi angleško govoreči masi,
 ter stem koncentrirali svoje sile za
 vzorjo istih. Poslovni jezik naj bi
 bil v mešanih klubih angleški, v čisto
 slovenskih pa slovenski itd. S to
 spremembo bi ne samo obdržali naše
 članstvo v soc. stranki, pač pa bi
 imeli vse pogoje za čimznejši raz-
 mah. Svojo energijo in čas bi ne
 cepili na dva kraja kot se to od-
 strani aktivnih sodrugov sedaj do-
 gaja, pač pa bi posvetili vse naše sile
 okrajnim in državnim organizacijam,
 in nas kličje na pomoč.

3.) Finančno vprašanje tvori pri
 posameznikih tudi zelo važen faktor.
 Z združenjem bi se članski prispevki
 radikalno znižali, kar bi imelo bla-
 godernejše posledice pri agitaciji, od-
 nosno, obdržali bi vsaj Rank and File
 članstvo v stranki. Konvenciji in u-
 praviški sklad bi se ukinila, kar zna-
 či 15c znižanja mesečno. Periódne
 doklade imajo sicer tudi angleške or-
 ganizacije, ki pa še od daleč ne pre-
 segajo naših. Argument glede iz-
 menjih znakov ne drži, valed tradicio-
 nalnega ponosa naših ljudi. Za iz-
 boljšanje delavskih razmer pa ni ni-
 kakkega izgleda pod današnjim siste-
 mom.

4.) List "Proletarec" bi valed
 združenja postal slovensko, odnosno
 Jugoslovansko glasilo splošne soc.
 pevake zveze. Povesti o njem bi se
 ukinile, mesto njih bi pa "Proletarec"
 prinašal članke iz razprave iz an-
 gleskih listov, kakor tudi originalne.
 Njegov delokrog bi se naj razširil
 tudi na informativne novice o giba-
 nju stranke, kakor tudi na sodobna
 taktična razmotrivanja stranke po-
 sameznih del. Proletarec naj bi
 povečal tudi večjo pozornost slo-
 venski delavski kulturi. Kot stalni
 potovalni zastopnik za list in pa or-
 ganizator za stranko naj bi se na-
 mestil odpadli tajnik Jug. soc. zveze.

5.) Prosvetna matica se mora
 temeljito reorganizirati. Njen cilj
 je vzvišeti, ni pa dosedaj še dosegla
 svojega namena. Periódno izdaja-
 nje knjig in brošur se mora ako že
 ne odpraviti, pa vsaj strogo omejiti,
 dokler se ne nabavi arhiv, ki bi od-
 govarjal našim potrebam. Mesto
 knjig naj bi se glasom sklepa detroit-
 skega in milwauskega zbora razpisal
 literarni kontest v Jugoslaviji in A-
 meriki za dramska, operna, operetna
 in pesniška dela lahkega značaja in
 z delavsko tendenco. Mnogo sličnih
 del iz svetovne literature bi se dalo
 tudi prevesti na naš jezik. Na ta de-
 la naj bi imela Prosvetna matica mo-
 nopol, kar bi nedvomno dvignilo njen
 ugled. Prosvetna matica bi se to ak-
 cijo v resnici vršila kulturno delo
 med tukajšnjimi slovenskimi izse-
 ljenci, in bi nedvomno pritegnila v
 svoj krog tudi nam antipatične or-
 ganizacije, ki bi se polagoma navzele
 delavskega duha. Svoje odbornike
 naj bi imela v vseh slovenskih o-
 krožjih, ki bi v skupni harmoniji de-
 lovali z glavnim odborom.

V Detroitu, Mich. dne (datum ni
 naveden) 1933.

Za odbor v imenu klubov št. 114
 in 115 JSZ,

Estok Menton, Anton M. Jurca,

Peter Benedict, Joseph Kotar, Frank
 Cesen, Math Urbas, Joseph Klarich,
 Peter Klovic, Joe Korsic.

Na to resolucijo je po skle-
 pu eksekutiv JSZ odgovoril
 tajnik Chas. Pogorelec v pis-
 mu z dne 20. julija 1933 de-
 troitskimi klubom sledeče:

20. julija 1933.

Klubom št. 114 in 115 JSZ.

Detroit, Michigan.

Čenjeni sodrugi:

Na zadnji seji eksekutiv JSZ, ki
 se je vršila dne 7. julija t. l., se je
 vzela v pretres vaša resolucija.
 Sklenjeno je bilo, da se vam pismo
 odgovori, in ker je zadeva važnega
 vprašanja, eksekutiva želi, da v bliž-
 nji bodočnosti skliče sejo obeh klub-
 ov z obojimi vredi, kateri bo pris-
 toval en član eksekutiv. Bila bi
 to diskuzija, ali pa debata. Vpra-
 šanje je važno in interesantno, in bo
 zanimivo ne samo za vas, ampak tudi
 za ostale klube JSZ.

Eksekutiva je izvolila dva člana
 iz svoje srede ki naj preštudirata
 vašo resolucijo, in v kolikor je mo-
 goče, pismo odgovorita nanjo. Čla-
 na sta Filip Godina in Joško Oven,
 katere podajata sledeči odgovor:

"Na točko 1, 2 in 3, odgovorja-
 mo: Ako je kedaj bila JSZ med
 našimi jugoslovanskimi delavci po-
 trebna, je to danes. Ne samo da
 smo glavni jez, ki ovira naraščajo-
 čo reakcijo, ki zadnja leta med na-
 mi vedno raste, ampak smo tudi del
 "verige", ki nas veže s soc.
 stranko, ravno tako ali še bolj kot
 ako bi bili direktno včlanjeni v
 njej.

Biti član JSZ pomeni boj v dveh
 frontah: proti reakciji naših pa-
 trijotov-klervalev in brezbrizno-
 sti, katere se je silno ugnedila pri
 nas. Mi izvršujemo svoje sociali-
 stične dolžnosti kot člani JSZ v
 večji meri, ker je tudi naše delo
 večje.

Ako bi ne bilo radi narodnost-
 nih soc. organizacij, ki finančno
 podpirajo, in delajo v soc. stran-
 ki ter agitirajo med ameriško ma-
 so in med svojimi rojaki, smo trd-
 no pripravljeni, da bi stranka sama
 zelo težko eksistirala.

Mogoče poročate: "Saj ravno
 to je, kar mi govorimo: preveč
 se dela v narodnostnih organizaci-
 jah in premalo direktno v stranki;
 če bi pa vsi šli direktno v stranko,
 bi lahko porabili vse energije v
 nji."

To se sliši lepo in v gotovi dobi
 bo to mogoče. Ali za sedaj, in še
 za leto šteto let imamo še ogrom-
 no polje pred seboj. To se je raz-
 videlo posebno pri zadnjih pred-
 sedniških volitvah. Naša zveza je
 po številu napravila več kot bi bili
 napravili naši sodrugi, če bi pripa-
 dali direktno k stranki.

Glede Proletarca, ki je vse svoje
 dolgo življenje porabil v boju za
 socializem in proti reakciji ter za-
 vajalcem med nami, bi mu pač
 želeli častnejšo smrt, kot pa biti
 "organ pevkah zvez".

Prosvetna matica se lahko izbo-
 ljša, in se bo izboljšala kadar bo
 več sredstev na razpolago, nika-
 kor pa ne moremo opustiti izda-
 janja knjig in druge literature; za-
 kaj to vam pove lahko imenik dru-
 štvi, ki so člani te ustanove. Mi
 imamo sicer v načrtu nekaj podob-
 nega kar priporočate vi, ali v se-
 danjih časih, ko ni sredstev, bo
 treba z izvedbo počakati.

Torej sodrugi skliče skupno se-
 jo ali na shod članstva JSZ v De-
 troitu in nas obvestite in mi bomo
 poslali tajnika ali katerega druge-
 ga člana eksekutiv, da se o vsem
 prijateljsko pogovorimo. Tako
 vprašanja pridejo dostikrat prav,
 ker dajejo podlago diskuzijam, ki
 so potrebne za boljše delo in zbliz-
 njanje naših misli.

S socialističnim pozdravom,

za eksekutiv JSZ,

Filip Godina in Joško Oven,

Charles Pogorelec, tajnik.

Članstvo JSZ iz tega lahko
 razvidi, kaj predlagata kluba
 v Detroitu, in kakšno je sta-
 lišče eksekutiv. Na njen pred-
 log, da se v Detroitu aranžira
 skupni sestanek članstva JSZ
 na katerem naj bi zastopal sta-
 lišče eksekutiv njen odposla-
 nek, tajništvo JSZ še ni dobilo
 odgovora, dasi je preteklo že
 dva meseca časa.

Listnica uredništva

Že ko je bil list zaključen, smo
 dobili sporočilo od s. Frank Cesna iz
 Detroita, da se jim je pri prepisova-
 nju resolucije klubov št. 114 in 115
 zgodila neljubna pomota. Pravi, da
 je bilo v pisnem originalu resolucije
 rečeno, da naj postane Proletarec po
 razpustu zveze splošno glasilo ameri-
 soc. stranke in pa eventualno soc.
 pevake zveze.

Dotičnik, ki je resolucijo pretipkal,
 je besede "ameri. soc. stranke" iz-
 pustil, ozi, ki so jo podpisali, je pa
 niso ponovno čitali.

Stara navada

Kljub novemu zakonu se v
 stavkah ravna z delavci kakor
 pod vsako prejšnjo kapitali-
 stično vlado.

PO COLORADU

FRANK ZAITZ

(Nadaljevanje.)

Stirideset milj zapadno od Puebla je mesto
 Canon City, kjer je bilo že mnogo naših roja-
 kov—nekateri v državni kaznilnici, in drugi
 pa v rudotopilnici, v bližnjih majhnih itd.
 Zdaj ima precej rojakov svoje farme, po-
 sebnost v mestecu Florence, ki je nekaj milj
 bližje Puebla kakor Canon City. Oba mesta
 sta ob progi Rio Grande Western, ki je zdaj
 edina železnica, ki veže te kraje z zunanjim
 svetom. Florence ima 2,500, in Canon City
 blizu 6,000 prebivalcev. V Canon Cityju je
 do 500 Slovencev, ki imajo 5 društev, pri-
 padajoča štirim slovenskim podpornim or-
 ganizacijam. Naši rojaki se danes preživ-
 ljajo z delom v bližnjih premogovnikih, ne-
 kateri gredo od časa do časa v gore v kovin-
 ske rudnike, ki so tudi v bližini, večinoma pa
 se preživljajo s poljedelstvom.

Če bi opisoval naravo, bi moral zabeležiti,
 da ima Canon City krasno lego, okrog in o-
 krog so griči in gore, skozi teče reka Arkan-
 sas, ki je sicer reka v pravem pomenu besede
 le ob nalivih, in gospodarska poslopja far-
 marjev ter tudi hiše v mestu so vsa v drevju,
 da izgleda vse mesto z okolico kakor sliko-
 vita oaza v goli in napol goli okolici. Farma
 v teh krajih je namreč farma edino, če ima
 umetno namakanje. Drugače je zemlja pu-
 sta in gola, poraščena tu in tam s plevelom,
 ki povzroča ob dozoritvi mnogim ljudem nad-
 ležni "hey fever".

V Canon Cityju smo obiskali par rojakov.
 Moški so se zelo pritoževali. "Nikakega
 zaslužka že mesece in mesece". Toda njih
 žene so bile boljše razpoložene in zagotav-
 ljale, da se za silo že nekako izhaja. Obrat-
 le, so so fiziološki in grah na farmah tiste dni ter za-
 služile od 50 do 70c na dan. "Malo je,—zelo
 malo," so pritrjevale, "in delo umorno." To-
 da sila kola lomi. Ure pa so bile mnogo dal-
 jše, kot jih danes določajo pravilniki NRA.
 Domov so prinašale nekaj sočivja, par daj-
 mov so potrosile za mesnine,—"pa živimo!"
 so rekle. In upajo na boljše čase. V Canon
 Cityju govore tudi tu rojene Slovence dobro
 slovensko—vsaj tiste, s katerimi smo se mi
 seznanili. Pravijo sicer, da govore "Austri-
 an", ampak Slovenec njihovo avstrijsko
 prav dobro razume, pa čeprav ne govori
 drugega kakor svoj materinski jezik.

Nekoč so imeli blizu Canon Cityja rudo-
 topilnico, ki ni zgala s svojimi strupi samo
 organizma delavcev, nego s svojimi plini tudi
 rastlinstvo daleč naokrog. Poljedelci, ki so
 videli možnosti za prospeh, katere jim je
 nudila reka Arkansas s svojo vodo za nama-
 kanje polja, so se zelo upirali nadaljevanju
 obrata šmelce in se dolgo tožarili, predno so
 ugasnili njene peči. Topilnična poslopja so
 razpadla. Le še par dimnikov se osamljenih
 dviga v zrak.

Spominjam se rojakov, ki so pred mnogimi
 leti prihajali iz šmelce v Canon Cityju, ozi-
 roma iz Florence, na zdravljenje v bol-
 nišnice v Pueblu. Imeli so skršene
 roke, zvite prste, včasih (spacene obraze—
 posledica zastrupljenja s paro stopljenega
 svinca ter s plini, ki jih dajejo od sebe tudi
 druge stopljene kovine.

Takrat so bile topilnice še primitivne. Da-
 nes so tehnično v vseh ozirih izboljšane, toda
 strupenih plinov inženirji še niso odpravili
 in jih popolnoma bržkone še dolgo ne bodo.
 Ne samo topilnica v Florenci, tudi šmelce v
 Pueblu in drugod so naglo ugonabljale naše
 rojake, ki so bili vnjih v večini. Oprav-
 ljali so vsa najbolj nezdružna dela. Naj-
 pogubnejša je bila v Pueblu takozvana
 "zink šmelca", od katere stoji danes le še
 nekaj dimnikov in par železnih ogradij. Ko-
 gar so premaga in strupeni plini in para svin-
 čene ter cianovne rude, je trpel neznosne
 bolečine. Marsikdo se ni posledic bolezni
 nikdar več iznebil. Srečal sem ob tem pose-
 tu precej človeških ruševin, ki so pustili vi-
 talnost pri topilničnih pečah in v kovinskih
 rudnikih v Coloradu.

Prvo leto svojega prihoda v to deželo sem
 delal v topilnici v Pueblu, tam, kjer je zdaj
 slovenska farna šola, potem v Leadvillu, na-
 to v West Jordanu, Utah, končno pa sem šel
 še v svinčene rudnike, od kjer so me odpe-
 ljali v bolnico. Dobil sem kar imenujejo na
 zapadu, "lead poison",—zastrupljenje droma-
 ki ga povzroča delo v rudotopilnici in svinč-
 nih rudnikih. Ko sem ležal v bolnišnici moč-
 no bolan, sta mi bila pred očmi dva rojaka,
 ki sta prišla domov iz "zink šmelce" v Pueblu
 pozno ponoči na naš "abstes", se vlegla in se
 nato zvijala v velikih mukah ter vpila. Ne-

P. ZOLA:

RIM

Poslovenil Etbin Kristan.

(Nadaljevanje.)

Pierre se je pogosto naslanjal na veliki nabrežni zid in utripajočega srca, polnega žalosti mrtvih stoletij zrl v Tiber. Nič ne bi moglo opisati velike utrujenosti teh starih voda, nič njih otožnega, počasnega toka na dnu tega babilonskega jarka, ki jih je uklepal, na dnu teh prevelikih, ravnih, gladkih, golih, v njihovi novi grdobici še povsem belkastih jetniških zidov. Na soncu je dobila rumena reka nekakšno zlato barvo in v lahni valovljenju svojega toka se je tupa-tupa zableščala zelena in modra. Čim pa jo je pograbil mrak, je postala neprozorna, blatne barve, tako stara, tako težka, da se niso naprotne hiše niti zrcalile v njej. Kakšna nevtolažna, kaka pusta zapuščenost, kakšna struja tišine in osamljenosti! Četudi vali še besno svoje grozeče valove po zimskem deževju, vendar spi v dolgih mesecih, ko je nebo jasno in teče brez glasu skozi Rim, leno in topo, kakor da se je naučila kaj pametnejšega o nepotrebnem hrupu. Človek stoji tukaj lahko ves dan, ne da bi videl čolna, ne jadra, ki bi oživel mrtvo reko. Maloštevilne ladje, dvojce ali troje parnikov, ki prihajajo iz primorja, tartane, ki privlačajo vino iz Sicilije, se vse ustavljajo ob vzhodni Aventina. Dalje oddaljena je sama puščava, mrtvo vodovje, v katero pogreza le tupatam kakšen nepremični ribič svoj trnek. Nekoliko bolj na desni, ob starem obrežju ni videl Pierre nikoli kaj drugega kakor nekakšno starinsko pokrito pinaso, nekakšno napol gnilo Noejevo barko; morda je bila ta naprava za oplakovanje čolnov, ali nikoli ni tam videl človeka. Razumtega je bil na blatnem progu nasukan čoln s počenim bokom, klavno znamenje, da je tukaj vsaka plovnat nemoč in opuščena. Oj, ta reka razvalina je prav tako mrtva kakor vse slavne razvaline, katerih prah se je stoletja kopal v njej. Zdaj je trudna. A kaj vse dviga v spomin! Stoletja zgodovine, toliko stvari, toliko ljudi, ki so se zrcalili v rumeni vodi in katerih utrujenosti in gnusa se je nalezla, dokler ni končno postala tako težka, tako topa in tako samotna v svojem hrepenenju po onem, kar se imenuje nič.

Tukaj je bilo, kjer je Pierre nekega jutra spoznal Pierino, ko je stala za eno lesenih barak, ki so bile napravljene za shranjevanje orodja. Izgledala je vrat in srepo, morda že cele ure zrla na okno Darijeve sobe na vogalu ulice in obrežja. Nedvomno jo je bil opazil Viktorin strogi sprejem,

pa se ni več upala v palačo vpraševati; ali ko je od tega ali onega služke izvedela, katero je Darijevo okno, je začela prihajati sem in preživljala tukaj svoje dni, čakajoča na kakšno znamenje življenja in rešitve. Ob samem upanju na to ji je utripalo srce. Duhovnik se ji je približal; silno ga je genilo, da se je v svoji kraljevski lepoti tako ponižno, trepetajoča od oboževanja skrivala. Namesto da bi jo ozmerjal in zapodil, kakor so mu naložili, je govoril z njo zelo blago in prijazno, omenil njeno obitelj, kakor da se ni nič zgodilo in napeljal tako, da je izrekel knezovo ime ter ji dal razumeti, da bo zopet na nogah, preden mine štirinajst dni. Najprej se je stresla in ga gledala plaha, nezaupna in pripravljen, da pobegne. Potem, ko je razumela, so se ji zalile oči s solzami, a vendar srečna mu je z roko poslala poljub, zaklicala "Grazie, grazie!", pa zbežala, kar je mogla. Nič več je ni videl.

In bilo je tudi nekega jutra, ko je Pierre na svoje začudenje opazil Benedeto jako zgodaj prihajati iz cerkve S. Brigitta na trgu Farnece, kamor je prišel brat svojo mašo. Imela je čisto malo stekleničico olja v roki. Nič ni bila v zadregi. Povedala mu je, da prihaja vsak drugi ali tretji dan k cerkovniku po nekoliko kapljic olja, ki je namenjeno za večno luč pred starinskimi, lesenim kipom Matere božje, v katero zaupa brez meja. Priznala mu je celo, da ima le do nje zaupanje; zakaj nikdar ne bi ničesar dosegla, če bi se obrnila do kakšne druge, bodisi slavne mašone iz marmornja ali pa celo iz srebra. V njenem srcu je plamtel iskrena pobožnost, časteča to podobno, ki ji ne odreče ničesar, in to je bila v resnici vsa njena pobožnost. Potrdila je tudi zelo enostavno, kakor da je to nekaj povsem naravnega, o čemer ni nobenega dvoma, da povzroča teh par kapljic olja, s katerimi namaže zjutraj in zvečer Darijevo rano, tako hitro, povsem čudežno ozdravljenje. Vpričo take otročje vernosti pri tako čudovitem, razumnem, ljubeznivem dekletu je bil Pierre ves pobit in obupan; ni si dovolil smehljaja.

Vsak večer, ko se je vračal od svojih izprehodov in ostajal kakšno uro v sobi okrevajočega Darija, je zahtevala Benedeta, da opiše svoj dan v razvedrilo bolnika. In karoli je pripovedoval, njegovo začudenje, njegovo raznemanje, večasi njegova jeza, vse je postajalo v tej veliki, zamolklo tihi sobi nekako žalostno dražestno. Zlasti pa, ko se je zopet upal zapuščati okraj, ko se je zaljublil v rimske vrtove, kamor je hodil, da bi ostal neopažen, čim so odpirali vrata, je prinašal tople občutke s seboj, pravo vzhleeno strast za lepo dreve, za žuboreče vode, za terase, odkoder se odpira vzvišeno obzorje.

(Nadaljevanje.)

Hitlerska "civilizacija"

(Nadaljevanje s 1. strani.)

se bo moralo vse ljudstvo v Nemčiji postiti vsako prvo nedeljo v mesecu in s tem prihranjen denar prispevati za podpiranje revežev. Ta davek je obližan.

Delavec Johannes Gommert je bil obsojen na pet let zapora, ker je o Hitlerjevi stranki žaljivo govoril. Njegovi trije prijatelji, ki so mu pritrjevali, so obsojeni od 18 mesecev do treh let zapora.

Henrich Hirtseferja, ki je bil voditelj bivšega katoliškega centra, so fašisti dne 12. sept. vodili po ulicah Essena in ga zasmehovali. Na truhub so mu obesili napis, "Jaz sem zrtve gladi". Pobegnil je namreč v Saar, ki je pod vladno lige narodov, nato se je vrnil preko meje in se naznanil policiji, kakor zahteva zakon. Toda slabo je naletel. Poblaznela drhal ga je zasmehovala ter pljuvala nanj; policaji so mu potisnili v roko tudi dežnik, da napravijo iz njega "čimsmešnejšo figuro".

Samomori v koncentracijskih taborih se množe. Neprestano mučenje, ki nima primere v moderni zgodovini, ugonobi vsakega. Zato si mnogi končajo trpljenje s prostovoljno smrtjo.

Iz Girarda, O.

Piknik kluba št. 222 JSZ je izpadel boljše kot smo si upali pričakovati. Vreme je bilo ugodno, le večer je bil nekoliko prehladan na nežni spol.

Uspeh piknika je bil dober v gnetnem in agitacijskem ozračju. Našemu vabilu se je odzvalo ne samo tukajšnje občinstvo nego tudi iz sosednjih naselbin. Posetili so nas somišljeniki, ki so stranke tudi drugih narodnostni in sploh mnogobrojni prijatelji naših rojakov.

V imenu kluba lepa hvala vsem skupaj. Vaše sodelovanje ne koristi le klubu, ampak delavskemu gibanju v celoti, kajti prebitek je vedno porabljen za skupne delavske koristi. Hvala tudi sodrugom, ki se ne umorno delali za uspeh prireditve. Posebno Johnu in Sophie Tancek ter A. Dobrovolje. In končno vsem, ki so na kakršni koli način pomagali k uspehu te prireditve.

J. Kocin.

Toki, ki so povzročili zmago fašizma v Nemčiji

Chicago, Ill. — V delavskih krogih se veliko razpravlja o vzrokih fašističnega pohoda v Evropi. Nekateri vane odgovornost samo na kapitalizem, drugi na komuniste, ki so oslabili s svojimi razkoli enotno delavsko gibanje, tretji pa smatrajo, da so socialisti — če že ne glavni krivci — svojo taktiko silovito pripomogli do sedanjega zmagovitega vala fašistične reakcije.

O tem predmetu se bo nadaljevala diskuzija na seji kluba št. 1 v petek 22. septembra v dvorani SNP. Seja se prične ob 7:30. Pridite zgodaj! Povabite s sabo vsakega, ki se zanima za delavsko gibanje. In ne prezrite, da je ena najvažnejših točk dnevnega reda tista, ki se glasi, "Sprejemanje novih članov".

Na diskuzijo v petek 22. sept. imajo dostop tudi nečlani. Vstopnina prosta. K razpravi o položaju v Nemčiji z ozirom na mednarodno soc. gibanje bo imel odprtivni referat Frank Zalta. Potem bo splošna razprava. — P. O.

O agitaciji, naši uspehi prireditvi itd.

Girard O. — Piknik tukajšnjega kluba JSZ dne 10. sept. je prav dobro izpadel. Udeležba je bila obilna, tako iz Girarda kot iz sosednjih krajev. Zadnjič sem v vabilu omenil, da so šli Girardci našemu klubu vselej na roko in izrekel sem nado, da se nam bodo odzvali tudi na tej prireditvi. In res so nakazali svojo naklonjenost klubu v polni meri. Članstvo kluba jim je iskreno hvaležno.

Tudi naši sosedji iz Warrenja so prišli na omenjeni piknik. Joe Cvelbar iz Sharona Pa. je bil letos tako med nami, kajti on pride na vsako klubovo prireditve. Na pikniku, ki je trajal pozno v večer, je vladalo najboljšo razpoloženje.

Popotnik Anton Jankovich iz Clevelanda torej poziva v boj. Pravi da se počuti močnega in da mu bitka sama s Pogorelem ne zadostuje. On hoče proti sebi večjo fronto. Zato tudi Girardci nekaj grozi.

Tone, pazi, da se ne prenagliš! Ako začnemo Girardci prodirati proti Clevelandu, boš moral mogoče napraviti umik. Zdjaj smo še bolj taki, kot si definirali Clevelandčane, namreč tiha voda. Četudi se počutiš močnega Girardci se ne ustrašimo. Z naskakovanjem utrdi proti Clevelandu smo že pričeli. Dne 3. sept. smo prodrli 18 milj in okupirali Cortland, O. Rezultat je \$10 za Proletarca.

Advokati in otroško delo

Na konvenciji ameriške odvetniške zbornice 30. avgusta v Grand Rapidsu, Mich., je bila med drugimi sprejeta resolucija, s katero so se ameriški odvetniki izrekli proti dodatku k ustavi, ki bi prepovedal delo otrok v industriji. Pravijo, da bi bil tak zakon vpad v pravice posameznih držav.

Tone Dobrovolje, ki ga je Jankovič tudi vzel na piko, si zelo prizadeva, da bomo prodrli še dalje. Tone Dežman je izjavil, da se ne podamo — in tako ima Clevelandski Tone še v temna dvema Tonetoma opasna nasprotnika.

Fantje, agitator Jankovič je nas nazval! Bitka, ki jo je napovedal, je tekma v agitaciji za pridobivanje naročnikov Proletarcu. Udeležimo se je vsi!

Franku Barbiču želimo skorajšnjega okrevanja, da bo šel z nami, in da se bo spet oglašal z dopisi.

John Tancek.

Kriza v Johnstownu

Johnstown, Pa. — Fara male svetle av. Terezije, katere se je ustanovila na pobudo tukajšnjih pobožnih rojakov in pa vseh tujih očetov frančiškanov v Lemontu, Ill., da bi dobili čimveč služb za svoje lemenatorije, ima svoje potrebe, kakor npr. republik Kubu in Panama. Razlika je le, da so tukajšnji rojaki večinoma mirni in zmerni, tam pa nemirni.

Gospod duhovnikom gre priznanje, da so uspehi pri ustanavljanju fare. Zdjaj je organizirana in služba je tu. Da le pride "dober gospod" — pa je naselbina na polovico, če ne celo dve tretjini njegovi!

Do zdaj je bil tu za župnika le-nigen Sney, ki pa — vsaj tako mi zatrjujejo, ni prav v nikakem sorodu s Sneyjem v Bridgeportu. Rad verjamem. Cerkevna oblast je oddala, da naj nadomesti frančiškana Sneyja drug frančiškan, Odilo Hanjšek po imenu, ki je bil zgodaj v Detroitu, Sney pa, da naj gre v Detroit pasti takmakajšnje grešne duše.

To nas sicer ne bi zanimalo ako ne bi bile vse te fare tako uslužne nazadnjačju in v oporo kompanijam, ki hočejo obdržati suženstvo v svojih obratih. — Opazovalec.

Nira in drugo

Milwaukee, Wis. — Kakor povsod, se kažejo tudi v tem mestu prvi polomi Nire. Družbe, katere so zaposlile zadnje mesece nekaj tisoč ljudi, jih sedaj polagoma odstavljajo. Kjer se je skrajšalo delovni čas za nekaj ur na teden, se delavce priganja z vso silo, da izvrše v krajših urah več dela kot poprej.

Elektriške, telefonske in plinske družbe so tudi podpisale Niro, toda nobenega novega delavca niso vopile. Časopisi so naznanili, da bodo oni delavci, ki so delali prej samo del časa, zaposleni v bodoče stalno. V koliko se to iz-oluje se ne ve, v pa se, da se položaj slabša z vsakim dnem.

Velika družba A. O. Smith je odslavila zadnje tedne nad 2000 delavcev; ti so bili nanovo vpisani skozi par mesece.

Pivovarne odstavljajo delavce. Par večjih družb se ne zmeni za Niro in obratujejo še vedno po 10 in 12 ur ali celo več. Nekateri so baš pred podpisom Nire odstavili svoje delavce.

Čevljarska industrija je edina, ki se obratuje vsaj do 65 odstotkov, toda tudi že tukaj se opaša pojevanje. Glede sramotnega delovanja tukajšnjih kapitalističnih mestnih odborov bo poročano v eni prihodnji izdaji Proletarca. To delovanje je tako uničujoče, da ga je treba ljudstvu predočiti v celoti. Samo da podirajo načrte socialistov in podpirajo vladajoči razred izvršujejo vse te zahrbitne mahinacije, kakor je bil naprimer poskus za odpoklic župana Hoana.

Da bo naše delavstvo razumelo pomen Nire za ameriško ljudstvo in ameriški gospodarski sistem je sklenilo članstvo kluba št. 37 sklicati namesto redne mesečne seje javni shod. Vršil se bo torej v četrtek večer 12. oktobra v spodnjih prostorih S. S. Turn dvorane. Angleški in slovenski govorniki bodo obširno in natančno opisali pomen in namen Nire, kakor tudi namen, pomen ali doseženi uspehi ali uspehe tega reformističnega gibanja modernega kapitalizma. Vstopnina bo prosta. Začetek ob 7:30 zvečer.

Prihodnji mesec (datum še ni določen) bo ga. Frances Tauchar predstavila film Triglavske strmine, kateri je vzbudil v drugih nasebrih, kjer so se predstave že vršile, veliko zanimanje. Predstava se bo vršila v S. S. Turn dvorani.

Dne 29. oktobra se bo vršila v S. S. Turn dvorani velika prireditev tukajšnjih pevskih društev Napreja, Planinske rože in Zvona. Poleg krakraze koncerta, pri katerem bodo sodelovali vsi trije zbori se bo predstavljalo tudi staro priljubljeno zgodovinsko igro Rokovnjači.

V soboto večer dne 14. oktobra bo priredil klub št. 37 J. S. Z. domačo zabavo. — F. N.

Neuresničeni upi

Milijoni, ki so upali, da jim "new deal" preskrbi delo vprašujejo, da-li ni vsa nova igra le novo slepilo v pomoč demokratu.

Baretincic & Son

POGREBNI ZAVOD
424 Broad Street
JOHNSTOWN, PA.
Tel. 1478.

Jesenska konferenca P. M.

Milwaukee, Wis. — Na zadnji seji kluba št. 37 JSZ je bilo predloženo v razpravo vprašanje jesenske konference Prosvetne matice, ki bi se imela vršiti prihodnji mesec v Sheboyganu.

Po daljši razpravi je bilo sklenjeno, da priporoča zgoraj omenjeni klub predložitev te konference na spomlad, ali če potreba na prihodnjo zimo.

Navzoči člani so upoštevali predvsem skrajno slabe razmere, ki vladajo povsod in bi vlačljena društva in klubi težko prenašali tudi male stroške te konference. V razpravi se je povdarjalo, da valed gospodarske krize ne morejo biti te konference tako uspešne, kakor bi bilo želeli. Na konferencah se sprejemajo razni sklepi, kateri pa so valed slabih razmer neizvedljivi. Članstvo kluba priznava potrebo in koristi takih konferenc, toda ker je v danih razmerah nemogoče izvesti potrebo in določene aktivnosti pomenijo konference končno samo stroške in zgubo časa.

Na seji je bil zaradi tega soglasno sprejet predlog, da klub št. 37 sugestira predložitev konference za nekaj mesecev ali pa do prihodnje spomladi.

Tajniku konference se je dalo nalogo, da v našem glasilu obvesti o tem sklepu vsa vlačljena društva in klube, katere se poziva, da izrečejo svoje mnenje v najkrajšem času in obvestijo eksekutivo P. M. ali pa tajnika konference. V slučaju, da večina odloči, da se konference mora vršiti, se jo bo sklicalo za dne 22. oktobra v Sheboyganu, Wis.

Frank Novak, tajnik konference, 2235 N. Teutonia Ave., Milwaukee, Wis.

Volilna kampanja

Cleveland, O. — V našem mestu se bje ljut boj za županski mandat. Ljudstvo napeto pričakuje izida. Tudi boj za koncilmane je razplamen. Ko Clevelandci poslušajo ta dirndaj republikanskih in demokrat-skih politikov, naj se vprašajo: "Koliko obljub so izvršili naši sedanji mestni odborniki?" In koliko do-brega so izvršili prejšnji?

Kandidati kapitalističnih strank imajo star običaj, da v volilnem boju obljubijo vse, tudi gradove v oblaku, takoj po seštetju glasov pa pozabijo na predrage volilce in se spet oprimejo gesla "pomagaj si sam in bog ti bo pomagal," ali "I am helping myself".

Delavci in delavke, čas je že, da nehan glasovati za politične oportuniste, ki ne zamude nobene priljke za svoje koristi. Nobena zvijača jim

ni preumazana. Delavec in farmar pa dremljeta in kimata in v tej zapanosti glasujeta za tiste, ki najbolj blufajo.

V nedeljo 24. sept. ob 7:30 zvečer bo v spodnji dvorani Slov. nar. doma na St. Clair Ave. velik kampanjski shod, ki ga prireja soc. stranka. Ob tej priljki bo oddana tudi tista električna ura, ki bi imela biti oddana na klubovem pikniku. Govorila bosta socialistični kandidat za župana s. Wheelock, Joseph Martinek in drugi. Predmet bo sedanja kampanja, pomei Nire in njeni učinki, unije itd. Pridite vsi in pokažite, da se zanimamo za svoje težnje in cilje.

Primarne volitve bodo v torek 9. okt. Poidite na volišče in glasujte za sledeče kandidate: za župana, O. K. Wheelock. Za koncilmane, v 2. wardi John W. Willert, v 22. wardi J. G. McNeil; v 24., Isador Axelrod; v 25., Max R. Wohl; v 27., M. Benjamin; v 30., Joseph Martinek; v 32., Frank Barbič.

Vsi za shod 24. t. m., in vsi na volišče 9. okt. Po shodu bo prigrizek in domača zabava.

Kampanjski odbor.

"Triglavske strmine"

Prošlo soboto večer je bil v dvorani SNP ob obilni udeležbi predvajan film "Triglavske strmine", ki ga je prinesla sem Frances Tauchar.

Poleg tega kaže filmske slike Ljubljane, Kranja, Novega mesta in drugih slovenskih krajev.

"Triglavske strmine" so fino posrečeno filmsko delo. Fotografija je dobra in igralci v njemu so zelo prikupni. Pred vami se vrste kosi, žanjice, ples na deželi, ljubimci, šaljive Danilo in pa plezalci po gorah. Name je film v celoti napravil veliko boljši vtis, kot pa sem si upal pričakovati. — c.

"Platforma ukradena"

St. Louis Post Dispatch je nedavno priobčil pol strani članek, v katerem dokazuje, da je Roosevelt odvzel socialistični stranki skoro ves "dober program", pustil pa ji le zahtevo za socializiranje bogastev. Socialistom je torej zmanjkalo platforme, piše imenovani list, pa imajo zdaj le še tnalno, na katerem lahko stojijo. Članek so komentirali mnogi kapitalistični in delavski listi. To, kar je Roosevelt vzel iz socialističnega programa, pa v resnici le trske, platforme so se ni dotaknil.

Pravilnik za delavce hišne posestnike

Chicago, Ill. — Predsednik Roosevelt je rekel v svojem govoru: "Nič ne sme umreti gladi v tej deželi. Zdi se mi, da noben biznis, ki hoče vztrajati s tem, da plačuje svojim delavcem nižjo plačo kot je potrebna za življenjski obstoj nima pravice obstojati. . . . Jaz mislim plačo, ki ne bo samo zadostovala za življenjske potrebe, ampak da bo tudi nekaj preostalo za deževne dni." S temi besedami je predsednik položil temeljni kamen za kodeks hišnih posestnikov.

Hišni posestniki so glavni stebel vake dežele. Dom je središče rodbine in družbe. V hiši je lastnik gospodar in družina je ponosna na svoj dom.

To dejstvo naj bi gnalo vsakega, da si postavi svoj dom. Malo domov pa je kupljenih s gotovino. Navaden delavec si mora denar največkrat sposoditi. In v tem oziru jim pomagajo največ stavbinka in posojilna društva.

Za ozdravljenje razmer pa naj industrija plača delavcem zadostno mezdo, da bodo mogli preživljati svoje družine in tudi plačevati nekaj na glavnico, obresti in pa davke na kupljen dom. Primerna plača bo pomagla, da se povrnejo boljše razmere v deželo. Ljudje bodo začeli graditi domove. Stavbinski delavci

dobe delo. Njih družine se bodo spet opomogle.

Ena stroka bi pomogla drugi. Trgovina bo oživela. Nakup doma s posojenim denarjem, ki ne more biti amortiziran v dobi nekaj let, je ena največjih zaprek direktnega lastništva. Če pa ima kupec tako plačo, da bo dolg v doglednem času lahko izplačal, potem je siguran, da bo postal dejanski lastnik doma, ki ga je kupil. Kupčevi dohodki morajo biti večji kot pa izdatki, to je, posedovati mora več, kot pa dolguje.

Večja plača pomeni višje prihranke ne samo v bankah ampak tudi v stavbinskih posojilnih društvih. Čim več prihrankov je v bankah in stavbinskih in posojilnih društvih, temveč denarja je na razpolago delavcem za gradnjo svojih domov.

Delavci, ki so zaslužili samo \$14 na teden, ne bo mogel graditi doma, ker ne zmoro plačati stavbinakemu delavcu \$35 ali \$40 na teden. Na to bo mogoče kdo rekel: "Zakaj pa ne bi stavbinski delavci dobivali samo \$14 na teden?" Če bi prišlo do tega, kam bi padla cena zemljiščam, kako vrednost bo imela posojila? In ali ne bi ljudje prišli ob vse svoje prihranke, ki so jih investirali baš v svoja domovja? Večja in boljša plača je absolutno potrebna. Brez te ni misliti na boljše čase — "prosperiteto". Vlada bi tudi lahko veliko pomagla, da bi se ljudje zopet zanimali za nakup zemljišč in domov. Davki so previsoki. En odstotek bi zadostoval za vse vladne potrebe. Se-

veda, če odgovorni ljudski zastopniki razpajajo denar tako, kot se je delalo dosedaj tedaj morajo gledati, da navijajo davke ne samo na zemljišča ampak kjerkoli je mogoče izprežati kak cent iz ljudstva. Nižji davki na zemljišča in domove, stalno zaposlanje delavcev in boljša plača, to je pravilnik hišnih posestnikov.

V deželi je sedaj nekaj nad enajst tisoč stavbinskih in posojilnih društev. V dneih 13.—14.—15. septembra 1933 so imela konvencijo v Chicagu. Imovina stavbinskih in posojilnih društev znaša nad osem in pol milijarde dolarjev, od tega v čikaškem okraju nad \$126,500,000.

Prvo jugoslovansko stavbinsko in posojilno društvo v Chicagu je Slovenski dom ustanovljen 29. septembra 1918, ki bo letos praznovalo 25-letnico obstanka.

Jugoslovansko stavbinsko in posojilno društvo je bilo ustanovljeno 27. decembra 1918, to je pred 15. leti, in ima sedaj \$335,285.52 premoženja. To društvo odpre 60. serijo 6. oktobra t. l. Včlanjeno je v Federal Home Loan sistem, kakor tudi v United States Building & Loan League. Njega vodstvo je v dobrih rokah. Vkljub veliki depresiji, ki je hudo prizadela baš nas Slovence, društvo dobro obstoji in napreduje.

Dolžnost vsakega delničarja je, da agitrta za društvo in mu pridobi nove člane. Agitacija bo pomagla do boljšega napredka in lepših dohodkov. Vzemljamo pomoč bo v dobrobit našim rojakom, da pridejo z najmanjšimi stroški do svojih domov. Vaše vloge so varne in zgrube se ni treba bati.

S pristopom v Jugoslovansko stavbinsko in posojilno društvo si boste položili temeljni kamen za svoj bodoči dom. Pričnite vaje s enim dolarjem na teden, in videli boste, kako lahko je polagati nekaj na stran za bodoči dan ali pa za deževne dni.

To društvo sedaj sprejema tudi hranilne vloge v takozvani "Option" razred. Za nadaljnj informacije se obrnite z vsem zaupanjem na tajnika društva,

Joseph Stehlay, 2552 So. Central Park Avenue, Chicago, Ill.

Advokati in otroško delo

Na konvenciji ameriške odvetniške zbornice 30. avgusta v Grand Rapidsu, Mich., je bila med drugimi sprejeta resolucija, s katero so se ameriški odvetniki izrekli proti dodatku k ustavi, ki bi prepovedal delo otrok v industriji. Pravijo, da bi bil tak zakon vpad v pravice posameznih držav.

KONFERENCA
soc. klubov in društev Prosvetne matice:
AVELLA, PA.,
v nedeljo, 24. septembra

OB 10. DOPOLDNE

PINEY FORK, O.,
v nedeljo, 24. septembra

ob 10. dopoldne pri Straynaju. Popoldne piknik

Pristopajte k
**SLOVENSKI NARODNI
PODPORNI JEDNOTI.**

Naročite si članov
"PROSVETA"
Stano za celo leto \$6.00,
pol leta \$3.00.

Ustanovljajte nova društva.
Deset članov (le) je treba za
novo društvo. Naslov na list in
na tajništvo je:
2657 S. LAWDALE AVE.,
CHICAGO, ILL.

Dr. John J. Zavertnik
PHYSICIAN AND
SURGEON
OFFICE HOURS AT
3724 W. 26th Street
1:30—5:30—6:30—8:30 Daily
Tel. Crawford 2212.
at 1858 W. Cermak Rd.
4:30—6:00 p. m. daily.
Tel. Canal 9695.
Wednesday and Sunday by
appointments only.
Residence Tel.: Crawford 8440
If no answer—Call
Austin 5700

NAJVEČJA SLOVANSKA TISKARNA V AMERIKI
JE
NARODNA TISKARNA
2142-2150 BLUE ISLAND AVENUE
CHICAGO, ILL.

Mi tiskamo v Slovenskem, Hrvaškem, Slovaškem, Češkem, Poljskem,
Italiji, tudi v Angleščini in Nemščini. Imamo
naše posebnosti so tiskovine za društva in trgovce.

printing
by
ATLANTIC Print & Pa Co
2856-58 S. Crawford Ave., Chicago, Ill.
Tel. Lawndale 2012

The Doctors Differ

John T. Flynn says, in the Redbook Magazine, that the American banking system is suffering from heart disease.

Maybe it is, but basing the diagnosis upon the reports of the annual convention of the bankers at Chicago, we surmise that it also has an affliction of the brain. Cerebro-sclerosis, perhaps; highbrow for boneheadedness.

The reports say the bankers want to go back to the "principles of sound banking." The same principles, we presume, that resulted in every bank in America being closed last March.

In the earlier years of the depression, after it had run a few months, the newspapers reported that bankers were saying wages must be deflated. The same reports came over the grapevine route: that bankers were insisting upon the cutting of wages by the industries which owed the banks money; and that meant nearly all industries.

Thus it seems that the bankers were the originators of the fierce wage-cutting campaign which deepened the depression, threw more millions out of work, and sent thousands of banks and other industries to the wall. That was bone-headedness par excellence. An opposite tack might have ended the depression without its reaching such crushing proportions.

Last spring we were criticized because we said Mr. Roosevelt, with all his bold closing of the banks, was only fiddling with the banking problem, and that he should have improved the glorious opportunity to take the banks over and make them public property. Nevertheless, we were right. That would have solved the banking problem; and he could have done it with the full approval of the public. As it is, the banking problem is still with us, as unsolved as ever. Nothing but the acute crisis was cured. The chronic illness remains, whether it be heart disease, as

Mr. Flynn diagnoses, or cerebro-sclerosis, as we diagnose it, or a bad case of both.

This chronic illness will remain until the public owns and operates the banks. The government is buying some preferred stock in banks. This is in the right direction. It might in this way get a controlling interest after a while. Whether that is the aim, or it intends to sell the stock later, we are not informed.

Industries need credit in order to meet the demands of the recovery program. The privately owned banks have money but dare not let loose of much of it. The government wants credit to be extended, so as to speed the recovery program along as fast as possible. It looks as if the government, even though not openly in the commercial banking business, will have to furnish the credit. In that way it might get into the banking business through the back door.

But it seems to want to get out of the banking business

through the front door. J. F. T. O'Connor, federal comptroller of the currency, speaking at the bankers' convention, gave as one of the arguments for the guaranty of deposits that it will obviate the necessity of the postal savings bank and return to the private banks more than a billion dollars of deposits. Now isn't that a fine way for a federal official to talk! Ought not a federal official to be loyal to federal enterprises, of which the postal savings bank is one of the most admirable? Ought he not to want to build up the postal savings bank instead of depriving it of a billion dollars of deposits which it received because its own deposits were virtually guaranteed?

The truth is that the postal savings system should be developed until it takes in the whole banking system of the country. It is a pity that we do not have a federal administration endowed with sufficient vision to see this and to act accordingly.

—The Milwaukee Leader.

GIVE US INTELLIGENT DISSATISFACTION

The other day, while sitting in a conference, the subject drifted to unemployment, and the statement was made by one who has lived in this world long enough to know better, that the unfortunate jobless are taken care of well enough and that most of them are satisfied.

We hope our friend who entertains those views is very much mistaken in his information and conclusions with respect to the submission with which he credits people on relief lists.

To avoid misunderstanding, it may be well to clear up what we mean, when by inference we approve dissatisfaction. We do not mean that people should find fault with everything that everybody does, but we do mean that they should be dissatisfied with the ration on which they are living, and they should be dissatisfied with being denied the right to work for a living.

There is nothing more dangerous to the progress of civilization than

being satisfied with poverty. On the other hand, there is nothing more wholesome to progress than intelligent dissatisfaction.

The man who is satisfied never has, nor will he ever contribute anything to the march of progress. He is without vision, without ambition; he stumbles along in the same rut day in and day out. He can't explain why he is here and what life is all about. Life is nothing more to him than the passing of time, waiting for the undertaker to take him for the last ride. The world will never know that he was here, for he has done nothing worth while to record his name in history.

Napoleon once said, "It would be better that I had not lived at all than to leave no trace of having been here." What trace of having been here does a man leave who is satisfied to live in poverty, without a protest? Of what good is he to his wife and to the children he brings into this world? What thought and what deed does he leave for his offspring to cherish? His life is a blank and it is just as well that he had never lived.

The man worth while is one whose every heart beat is for his fellow man and who strives with all the power and zeal at his command to bring gladness where sorrow now abides.

The man worth while is one whose every thought is filled with eagerness to wipe out the bitter dregs of poverty and instead establish a social order wherein the beggar's outstretched palm is known no more.

Give to the world intelligent dissatisfaction; give to the world brave

prepared which will be well worth its admission of 40c if the ticket is purchased in advance. Thirty years of steady work for the Socialist cause is quite a record and we hope to have a large attendance for this occasion not only from Chicagoans but from nearby cities as well.

In Johnstown the Flood City SNFJ Lodge recently held a picnic at which the undersigned was present. In spite of the rainy weather a nice crowd attended and enjoyed themselves until the late hours of the night. Other out-of-town visitors were the Travniks from Detroit. In the near future the ladies lodge Nasa Sloga SNFJ of that city plans to stage a 3 act comedy which promises a real treat to all that attend.

Recently we were visited by Stoyan Menton, Fred Ocvirk and Estok Menton from Detroit. All are members of the English Section of branch 114 JSF and are actively engaged in all Socialist activities. A letter from comrade Matthew Klarich, secretary of their Youth branch, informs us that they have organized a dramatic group and that more of their members plan to see Chicago soon. The letter also included a challenge to a debate to be held in Chicago between our young comrades. More about this debate will be announced later.

Our young comrades in Cleveland at a recent meeting decided to re-organize their Youth Section and work in conjunction with branch 27 JSF. The meeting was interesting and fairly attended. With good cooperation from our senior comrades and with well planned business meetings with discussions and lectures to follow, our young comrades can do much to spread Socialist propaganda in Cleveland.—John Rak.

OUR DOINGS HERE AND THERE

Friday night, September 22, will be the meeting night of branch No. 1, beginning 7:30. Various committee reports will be made pertaining to different activities and the discussion continued from our last meeting on the German situation and Hitler's regime. Members are urged to be on time and invite their friends.

In Cleveland our comrades are actively engaged in the coming city elections. Frank Barbic, member of branch 49, is candidate for councilman in the 32nd ward, and the comrades there are putting up a good campaign for his election at the primary on the Socialist ticket. Comrade Joseph Martinek, editor of a Socialist weekly, is a candidate for councilman in the 30th ward. We urge all workers to vote for them and the entire Socialist ticket.

A letter received from J. Drasler of Forest City contained contribution of \$5.25 for the sustaining fund of Proletarec, which he solicited among his friends and sympathizers. He, too, hopes that Proletarec will soon again be published on 8 pages which it must be to carry on effective propaganda among its readers.

Thursday evening, September 21, a meeting will be held at the office of Proletarec by the Youth group of branch No. 1. The purpose of this meeting will be to discuss re-organization of our Youth Section, hold lectures, discussions debates and to increase our activity and interest for Socialism among the American born Slovians. All young comrades are urged to attend. The meeting will begin at 8 P. M.

The 30th Anniversary of branch 1 will be celebrated Sunday, October 29, at the CPS Hall on 18th and May Sts. A variety program is being

Motor City News

The English Section of branch 114 JSF of Detroit will hold its first dance this season on Saturday evening, October 14, at 437 S. Livernois Ave. More news about this dance will be announced later.

A permanent organization in Dramatics has been organized in Detroit for the Slovene Youth. It is a sub-division of branch 114 JSF and meetings are held every Wednesday night at Omira Basement, 637 Six Mile Rd., at 7:30. All those interested in dramatics are urged to join.

The Socialist Party of Detroit has nominated its candidates for the coming city election to be held on Tuesday, October 10. Comrade Walter Bergman has been nominated for mayor and the following for city councilmen: Francis King, Stanley Kozlowski, Meyer Schneider, John Panzer and Arthur Rubenstein. We urge our friends and sympathizers to vote for them.

In the near future we expect to visit Chicago. Maybe something in the way of a debate between our youth groups can be arranged. More about this later.

Matthew Klarich, Detroit, Mich.

The Art of Making Demigods

Every man heaved into the presidency since the ascension of Theodore Roosevelt to that office became a theme for the myth-makers. The ordinary human being vested with big responsibilities must be vested with the character of a superhero. The first Roosevelt was the "Strenuous One", pursuer of "malefactors of great wealth" and the slayer of monopolies. The press agents had a difficult task with the pious and dull Taft and Harding and were not so successful. Wilson became the academic wizard and master of polished rhetoric, the world's "Great Democrat". Coolidge was the quiet philosopher, the "Silent Cal", whose profound thought raised him above the common herd. Hoover was the "Great Engineer", the one man who knew the mechanism of capitalism and how to keep it going.

Franklin D. Roosevelt is also undergoing a similar transformation in the hands of his associates. "The most fearless man in this country, if not in the world," says the admirer. He is being groomed for greatness as Hoover was, but the press agents should be careful. Hoover fell from great heights and is today a mythical figure and ere Roosevelt completes his term of office he is likely to be discredited to make way for a new hero.

This has become an art in capitalist politics for three decades and it has an influence in keeping the masses within the two-party system of politics.—The New Leader.

Cheer up—It could be worse. The farmers still eat.

men and women, unafraid to voice their protest against injustice, and poverty will vanish like a morning mist kissed by a summer sun.

The man who is dissatisfied, and knows why, is the torch bearer of progress who lights the pathway to a happier life. The satisfied, submissive slave, never.—The Labor News.

Saving Exploiters from Themselves

Perhaps you are conscious of a thrill when you read newspaper headlines which tell how the National Recovery Administration is driving this, that and the other large corporation into line. Thrilling, it seems, is a popular pastime, being more primitive and much easier than reasoning. Perhaps that is why the blare of brass bands has such good effect when an owning class wishes to drive great masses of workers into a war to create 23,000 new millionaires and "make the world a better place in which to live". The man or woman who "thrills" is more likely to accept statements at their face value. Somehow, "thrilling" weakens and destroys the power to think.

As for us, we are going to strive with all our might to watch developments with a level eye and a thrill-less soul. This thing of making big corporations agree to live up to a code may not be all that it is now cracked up to be. The story will not be told until we have had ample time to learn just how well those codes operate and in whose interests they are operating.

There are many number of common people who believe that the Administration's purpose is to save them from the corporations. As for us, we can not escape the conviction that the code-makers are trying to save the Capitalists from themselves.

The old competitive system has broken down. It is not working for the workers. But, more important to people who are accustomed to reaping profits from the labor of others, Capitalism is not work-

ing for the owners either. Codes are needed to keep the financial and industrial pirates from continuing their anarchistic scramble for profits until the entire social and economic structure crashes about their ears.

If the exploiters of labor get together and decide upon a system of working the workers, that will be nothing more than good business—for the exploiters. Once they learn to live up to their codes, they may find that their profits, while not so large, may be a good deal more secure. And if, in exchange for a portion of their individualism, they are able to get government protection for a "safe and sane" system of looting labor, the owners will be infinitely better off.

As the chief of code-makers, Franklin D. Roosevelt gives us the same feeling that we experience in the presence of a labor leader who attempts to advance the security of workers by clubbing and driving in-

dividualist-minded workers into an organization. For the moment each fights a portion of his own class. But after the battle has been fought each hopes to be able to unite his group for a common purpose.

In the case of the labor leader the ultimate objective is that employers will be forced to give greater concessions to workers. In the case of the code-makers, the hope is that eventually the owners will agree to divide the spoils of labor exploitation according to a well-regulated system.

Viewing the matter as we do, we are not thrilled when NRA officials use pressure upon the larger corporations. For we want those corporations to be owned by an operator for everybody, and are therefore unable to rejoice when owners are forced to accept a plan which will keep them in possession of the means of life and more firmly establish the serfdom of the propertyless millions.

—Reading Labor Advocate.

SEARCHLIGHT

Delightful fall weather greeted a splendid crowd of subscribers and sympathizers of Proletarec last Sunday at Kegel's Grove, Willow Springs. All afternoon and late into dusk at least six different games of ballina were in progress. Everyone seemed unusually pleasant and cheerful. As a result the sustaining fund of our paper shall benefit considerably.

The Cook County Socialist organization could schedule similar outings and raise some money for the County work. Perhaps some of our comrades could use their influence and procure a grove free. With no admission charge a crowd can be gotten and the profit from the sale of beer and sandwiches net a reasonable sum. People like the autumn days and especially so if they have good company.

What's happening to our Cook County organization? At the Central Committee meeting Monday, Sept. 11, it was plainly evident that we have two equally strong factions. I suppose there always was and always will be factions but a situation such as exists in Cook County now, is not doing anybody any good and causing the Party a lot of harm. It seems that we still remain selfish people even after we become Socialists. It seems that many delegates are actually antagonistic to the present Executive Committee. Sorry, if I must say so, but it seems true. We are strong believers in democracy but when we get together we wrangle about some of the silliest questions. We have had a new form of district organization and an entirely new Executive Committee or nearly so. From the outset certain elements were fixed against the new district form of organization, yes, and against the makeup of the new committee. I have been attending these County Delegate meetings for a number of years and I can't say that they have improved any. I would expect that the Cook County Delegate Committee would consist of the most intelligent members of the Party. Yes, I would expect that they would be able to get together and hold their meetings without all of that unnecessary chatter that thus far has availed us nothing.

Ones patience is bound to come to an end when meeting after meeting the same stories and lectures are heard about our procedure, our form of organization and about things long past. I'd like to see the Cook County Delegate meetings pleasant, more refined, more friendly and more respected. As it is now, every meeting lasts too long, is not respected as a central body should be and is losing interest for many hard workers of the Party.

I don't know how true the charge is, but it wasn't a bit proper for a comrade to charge the young comrades with running the organization improperly. And if they did, it seems to me, that it is the duty of some of the older comrades to acquire newer ideas. I have always supported the Executive Committee of the County

Campaign Rally in Cleveland Sunday

The Socialist Party of Cleveland invites you to attend a campaign rally to be held in the Slovene National Home, 6417 St. Clair Ave., Sunday evening, September 24, at 7:30 P. M.

Speakers for the evening will be O. K. Wheelock, Socialist candidate for mayor and Joseph Martinek, Socialist candidate for councilman in the 30th ward. Martinek will talk on City Politics and the National Recovery Act. Dancing after the meeting. Admission: Free.

Josephine Turk, Cleveland, O.

N.I.R.A. AND THE Workers

The first pamphlet on the Act from a working class viewpoint. SEND 10c FOR A COPY

Socialist Party of America

549 RANDOLPH ST. CHICAGO, ILL.

NOT IF WE CAN HELP IT!